

مدل‌ها و روش‌های فعال یاددهی - یادگیری

مؤلفان

محمد صادق ابانیان

محمد ودودی

۱۳۹۶

سرشناسه : ایرانیان، محمدصادق، ۱۳۴۳ -
 عنوان و نام پدیدآور : مدل‌ها و روش‌های فعال یاددهی - یادگیری / مولفان محمدصادق ایرانیان، محمد ودودی
 مشخصات نشر : تهران: نگار تابان، ۱۳۹۶.
 مشخصات ظاهری : ۱۰۴ ص.
 شابک : ۹۰۰۰۰ ریال 1-68-8753-600-978:

وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 یادداشت : کتابنامه.
 موضوع : تدریس -- روش‌شناسی
 موضوع : Teaching -- Methodology
 موضوع : تدریس اثربخش
 موضوع : Effective teaching
 موضوع : یادگیری فعال
 موضوع : Active learning
 موضوع : یادگیری
 موضوع : Learning
 موضوع : آموزش و پرورش -- تکنولوژی اطلاعات
 موضوع : Education -- Information technology
 شناسه افزوده : ودودی، محمد، ۱۳۶۳ -
 رده بندی کنگره : ۳۷۲/۱۰۲۵/۱۰۴۹۶۴۰۹۶۴
 رده بندی دیویی : ۳۷۱/۱۰۲
 شماره کتابشناسی ملی : ۴۸۵۰۹۴۴

تهران - اندیشه - فاز ۱ - خیابان ۱۱ شرقی پلاک ۵ - واحد ۱
 تلفن: ۰۹۳۶۶۹۵۸۹۵۳ - آدرس ایمیل: N.taban.p@negartaban.ir
 خرید از سایت: <http://negartaban.ir>

نام کتاب : مدل‌ها و روش‌های فعال یاددهی - یادگیری
 مولفان: محمد صادق ایرانیان - محمد ودودی
 ناشر : نگار تابان

نوبت چاپ و سال چاپ : اول - ۱۳۹۶

شمارگان : ۵۰۰ نسخه
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۵۳-۶۸-۱
 چاپخانه : تایماز
 قیمت : ۹۰۰۰ تومان

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

صفحه	عناوین
۶	مقدمه
۸	یادگیری چیست؟
۸	اهمیت حافظه و یادگیری
۱۰	موانع موجود در راه پرورش نیروی خلاقیت دانش آموزان
۱۲	راه حل ها : راهبدهای موجود در جهت گسترش روش های فعال تدریس
	یادگیری روزانه
۲۲	مفهوم یادگیری
۲۶	تاریخ آموزش و پرورش
۲۹	سازمان آموزشی ایران
۳۳	روش تدریس فعال
۳۴	نقش معلم در اعتلا و تعمیق تربیت اخلاقی
۴۶	روش های تدریس
۵۲	عوامل مؤثر در یادگیری
۵۴	موانع یادگیری
۵۴	روش ها و فنون تدریس
۵۸	روش های جدید تدریس
۸۷	مهارت های فرایند تدریس
۹۵	مهارت های ضمن تدریس
۱۰۰	فن آوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش
۱۰۳	منابع

برای رویارویی با انبوه چالش‌هایی که آینده در دل خود پنهان داشته است، جامعه بشری در تلاش برای رسیدن به آرمان‌هایی چون صلح، آزادی و عدالت اجتماعی، آموزش و پرورش را سرمایه‌ای اجتناب‌ناپذیر می‌داند. با توجه به پیشرفت تکنولوژی و تغییرات مداومی که به وجود می‌آید باید شرایط تغییر در هر جامعه‌ای ایجاد شود. شرط اولیه هر تغییری شناخت و آگاهی است، که به دنبال آن باید کار با برنامه ریزی برای دست‌یابی به اهداف مطلوب صورت بگیرد. اهمیت و ثمر بخشی روش‌های تدریس و یادگیری بهتر همواره مورد نظر دانشمندان و محققین علوم تربیتی بوده است از آغاز قرن بیستم توسط مومان و لای و سایر کلاپارد، ماریا منتسوری، جان دیویی، هربارت، تئوردایک و همکارانش و بسیاری از کشورها مطالعات زیادی به مدت چهل سال در مورد ثمر بخشی میزان روش‌های آموزش در کلیه دروس انجام گرفت (افشار، ۱۳۶۸، ص ۱۸۳).

تاریخچه مطالعات نشان می‌دهد روش‌های تدریس چه در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و چه در ایجاد انگیزه و رضایت خاطر، پرورش شخصیت، رشد خلاقیت آنان موثر است، وظیفه معلمان در فرآیند تدریس تنها انتقال واقعیت‌های علمی به دانش آموزان نیست بلکه باید موقعیت و شرایط مناسب یادگیری را فراهم نمایند و چگونه اندیشیدن و چگونه آموختن را به شاگردان بیاموزند. یعنی کار معلم نه تنها انتقال دانش، بلکه پرورش توان تفکر منطقی و پرورش شخصیت سالم است و معلمان موفق برای شاگردان خود تنها عرضه‌کننده مطالب تخصصی نمی‌باشند بلکه شاگردان خود مطالب شناختی و اجتماعی و نحوه استفاده موثر از آنها را می‌آموزند، در آموزش و پرورش نقش نیروی انسانی به خصوص معلم از مهمترین عوامل موثر در رشد و توسعه کیفی و محتوایی تربیت به شمار می‌آید. (معیری، ۱۳۷۱، ص ۹۸). معلمان سربازان خط اول جبهه تربیت قرار گرفته‌اند و ضرورت دارد که با مدرن‌ترین سلاح‌های علمی روز

یعنی روشهای مختلف نوین و فعال تدریس آشنا باشند و بدانند در کدامین موقعیت آموزشی از کدامین روش استفاده نمایند. در تدریس دو دیدگاه وجود دارد، یکی بر بعد هنری و دیگری بر بعد علمی آن تاکید می ورزد و مجری هر یک مسلماً روش تدریس خواسته خود را خواهد داشت. در بعد هنری تدریس، برهنر مند بودن معلم و ذهنی کردن، ادراک و ابتکار و خلاقیت تکیه می کند. در نقطه مقابل بعد علمی شامل تمرین هدایت کننده، مرور روزانه، بازخورد و اصلاح، مرورهای هفتگی و از این قبیل است.

۱- دیدگاههای اخیر به تلفیقی در این دو بعد هنر و علمی تکیه دارند. گنج معتقد است علم باید به عنوان بنیان زیرین برای هنر تدریس به کار گرفته شود و نمی توان مجموعه ای از بایدها و نبایدها را از آن استنتاج نمود.

۲- علم و هنر می تواند به عنوان فرایند محصول باشند، فرآیند علم بر عقلانیت تکیه داشته و محصول آن دانش در جریان تدریس باید علم و هنر، احساس و عاطفه و عقل به هم پیوند بخورند تا بتواند تاثیر گذار گردد.

۳- در هر صورت بسته به نگاهی که به تدریس داشته باشیم شاگرد و معلم در دیدگاه تعریف روش تدریس خود را خواهد داشت که در آن میان در نقش اساسی وجود دارد که هر یک متفاوت از دیگری است.

۴- معلم در نقش مدیر یا مشاور و دوست شاگردان می تواند باشد. علم به عنوان مشاور، ضمن ایجاد آمادگی و انگیزه در دانش آموزان و صبر و حوصله لازم، شوق به یادگیری را در دانش آموزان تحریک می کند و با طرح سؤال و ایجاد صمیمیت آنها را به تفکر و پاسخگویی و کار گروهی و امی دارد.

معلم آگاه ضمن بهره گیری از روشهای مختلف تلاش می کند که اراده و اختیار شاگرد را به رسمیت شناخته و او را مسئول یادگیری می داند که این شیوه مبتنی بر بهره گیری

از روش های فعال تدریس است که به دانش آموزان مسئولیت می بخشد، بر سر راه روش تدریس فعال موانع و چالش هایی وجود دارد که مسئولان ذیربط می بایست به آن عنایت نمایند که از جمله می توان به مواردی چون محتوای درسی و صلاحیت و توانایی معلمان و گرایش و نگرشهای اجتماعی، امکانات آموزشی اشاره کرد.

یادگیری چیست؟

«یادگیری» از آن دست واژه‌هایی است که هرکس یک شناخت شهودی از آن دارد. با این همه مفهوم دقیق و علمی آن بسیار پیچیده و مشکل به نظر می‌رسد. به طور اساسی یادگیر، به یک گروه از فرآیندها برای قراردادن چیزها در مغز و بازیابی آن‌ها در آینده اطلاق می‌گردد. این گروه از فرآیندها شامل دریافت (acquiring)، کدنگاری (encoding)، ذخیره‌سازی (storing) و بازیابی (retrieving) اطلاعات از مغز می‌باشد. هرجایی که شخص تجربه‌ی پیشین خود را به یاد می‌آورد، مجموعه‌ای از فرآیندهای کدنگاری، ذخیره‌سازی و بازیابی درمورد آن تجربه در مغز اتفاق می‌افتد. ضعف حافظه (Memory failure) برای مثال فراموشی یک موضوع مهم، پی‌آمد آسیب در یکی از این فرآیندهای یادگیری است. با این که مطلب ما درباره‌ی حافظه و یادگیری، بیش‌تر به کاربرد عملی آن باز می‌گردد تا مفهوم علمی آن، شناخت برخی از مفاهیم مرتبط برای توضیح این فرآیندها ضروری به نظر می‌رسد.

اهمیت حافظه و یادگیری

یادگیری برای انسان و سایر موجودات زنده از اهمیت بنیادین برخوردار است. در عمل تمام فعالیت‌های روزانه‌ی ما (صحبت کردن، فهمیدن، خواندن، ارتباط اجتماعی و ...) وابسته به دریافت و ذخیره‌ی اطلاعات از محیط پیرامون ما می‌باشد. حافظه و یادگیری ما را قادر می‌سازد تا مهارت‌های تازه بیاموزیم و رفتارهای تازه در خود ایجاد کنیم. بدون توانایی دسترسی به تجربیات یا اطلاعات گذشته، ما قادر نخواهیم بود تا زبان مادری‌مان

را درک کنیم، دوستان و اقوام خود را بشناسیم، راه خانه‌مان را بیابیم و یا حتی بند کفش‌مان را ببندیم! زندگی سرشار از تجربه‌های مستقلی است که هریک می‌تواند جدید و ناشناخته باشد.

بدون یادگیری احتمالاً هیچ‌گونه حیات انسانی وجود نمی‌داشت. محققان بسیاری بر روی پدیده‌های مرتبط به حافظه تحقیق کرده‌اند و کوشیده‌اند تا آن را اندازه‌گیری نمایند و پاسخ سؤالاتی مانند این‌ها پاسخ دهند که چرا مردم برخی اطلاعات را به یاد می‌آورند و بعضی را از یاد می‌برند؟ آیا می‌توان حافظه را تقویت کرد و یادگیری را بهبود بخشید؟ ظرفیت حافظه چقدر است؟ موضوع کاملاً مشخص آن است که عملکرد عمومی حافظه در همه یکسان است. با این همه یادگیری و حافظه‌ی هریک از ما کیفیت و عملکرد خاص خود را دارد. و این بازمی‌گردد به این سؤال همیشگی که مغز چگونه کار می‌کند؟ (آدمین، ۱۳۸۵).

حافظه‌ی کوتاه‌مدت یا حافظه‌ی فوری

اصطلاح «حافظه‌ی کوتاه‌مدت» در ابتدای امر به این منظور استفاده می‌شد که اشاره داشته باشد به توانایی دستیابی به اطلاعات موجود در ذهن در زمان کوتاه. پس از شناخت بیشتر از این حافظه و کشف کاربردهای بیش‌تر آن، اصطلاح حافظه‌ی فعال برای آن مورد استفاده قرار گرفت که بازمی‌گردد به توانایی مرتب‌سازی اطلاعات و ثبت آن در حافظه‌ی بلندمدت.

اطلاعات می‌توانند در حافظه‌ی فعال باقی بمانند، به شرط آن‌که تکرار شوند. با گفتن مکرر یک شماره‌ی تلفن، مادامی که آن شماره را تکرار کنید در حافظه‌ی فعال شما باقی می‌ماند. کافی‌ست تا عمل تکرار را متوقف کنید تا آن شماره را فراموش کنید (ممکن هم هست که فراموش نکنید! درباره‌ی انتقال چیزها از حافظه‌ی فعال به حافظه‌ی بلندمدت صحبت خواهیم کرد). (آدمین، ۱۳۸۵)